I. MAX. POPOVICI
Inginer Agronom

SITUAŢIA ROMÂNILOR MACEDONENI

DIN JUGOSLAVIA, GRECIA ŞI BULGARIA

ŞI CHESTIA COLONIZĂRILOR ÎN ROMÂNIA

Extras din «Buletinul Ministerului Agriculturii şi Domeniilor» Vol. III, Nr. 5—6/1930

BUCUREŞTI
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „BUCOVINA", I. E. TOROUŢIU
1930

91(-59)(497)
P 83

I. MAX. POPOVICI
Inginer Agronom

SITUAȚIA ROMÂNILOR MACEDONENI

DIN JUGOSLAVIA, GRECIA ȘI BULGARIA

ȘI CHESTIA COLONIZĂRILOR ÎN ROMÂNIA

Extras din «Buletinul Ministerului Agriculturii și Domeniilor» Vol. III. Nr. 5—6/1930

BIBLIOTECA MUNICIPALA
— CLUJ —
FONDUL DOCUMENTAR
204136

BUCUREȘTI
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „BUCOVINA". I. E. TOROUȚIU
1930

172.725
204136G
11-460

O ramură a neamului românesc stabilită în Macedonia, în Epir, în Albania, în Thesalia şi chiar în Tracia, a dat Grecilor, Bulgarilor, Sârbilor, Austriacilor şi Turcilor oameni însemnaţi şi chiar conducători ai politicei interne şi externe.

Pe fraţii aceştia răzleţiţi noi îi numim Macedoromâni, Grecii îi numesc Cuţovlahi, Slavii le zic Vlahi sau Caracaceni, ei înşişi îşi zic Aromâni.

Studiind această populaţiune din punct de vedere etnic şi studiind graiul ei din punct de vedere filologic, rezultă o absolută identitate naţională cu noi Daco-Românii.

Comerţul şi industria din ţinuturile mai sus numite sunt în mânile Aromânilor. Avocaţi, profesori, medici, sculptori, pictori, literaţi, arhitecţi, antreprenori sunt în cea mai mare parte Aromâni.

In Albania şi în regiunea Salonicului sunt şi cultivatori de pământ. Sunt proprietari ai pământului pe care-l locuesc şi posedau — înainte de războiul mondial — mari întinderi de pământ.

Instrucţiunea Aromânilor este cu mult superioară celei a Grecilor şi a Bulgarilor.

Ei formează peste tot burghezia regiunii.

Au o deosebită valoare ca factor de cultură şi de progres.

Posedau numeroase turme de oi şi cirezi de vite, şi ocupând munţii, ei stăpâneau prin aşezările lor poziţiunile strategice; coborând şi urcând munţii, cunoşteau toate drumurile şi potecile; trebuind să-şi desfacă produsele creşterii vitelor au devenit neguţători şi au ajuns în situaţia ca toate bogăţiile din peninsula balcanică să se pună în circulaţie numai prin ei. In toate centrele comerciale, în toate marile oraşe numai prăvălii de ale lor se întâlnesc.

Aromânii s'au răspândit ca negustători nu numai în peninsula balcanică, ci şi în Ungaria, în Rusia de miază-zi, în Anglia şi în America de nord.

Două virtuţi dominante au ajutat la expansiunea lor : 1. o solidaritate *care face din fiecare grupare de Aromâni o societate ideală de cooperaţie şi de ajutor reciproc — prin care învinge orice concurenţă; 2.* conştiinţa superiorităţii lor.

La aceste virtuţi să adaogă o putinţă uimitoare de adaptare la exigenţele mediului şi mai ales via lor dorinţă de a se instrui, de a se cultiva, împinsă până la patimă. Unde este o aşezare de Aromâni se ridică şcoală şi biserică.

Fiindcă e vorba de fraţi ai noştri, cari posedă în cel mai înalt grad calităţile bune ale neamului, avem datoria de a-i ajuta, cât de puţin.

Celor cari n'au mai putut răbda prigonirile Bulgarilor, Grecilor şi Sârbilor şi au venit la noi spre a se stabili colonişti, să le înlesnim mijloacele de a-şi întemeia cât mai repede gospodării.

Pe cei rămaşi acasă îi putem ajuta trimeţându-le produsele ţării noastre spre desfacere în peninsula balcanică şi în Orient. Ne putem servi de dânşii pentru expansiunea noastră comercială.

Făcând aceasta vom avea mângâierea că nu am lăsat să piară fraţi ai noştri, şi mulţumirea că am ajutat în împrejurări critice desvoltarea economică a Românilor din Regat.

SITUAȚIA ROMANILOR MACEDONENI DIN JUGOSLAVIA, GRECIA, ȘI BULGARIA
ȘI
CHESTIA COLONIZARILOR IN ROMANIA

Românii locuesc nu numai în cuprinsul României. Se mai găsesc Români — ba încă se mai găsesc în mare număr — în fiecare din țările care ne înconjoară și sunt în apropierea țării noastre, precum Uniunea Sovietelor rusești, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Bulgaria, Grecia și Albania.

Nemiloasă este soarta cu toți Românii subjugați. Insă suferințele pe care le îndură Aromânii adică Românii din Macedonia — fostă sub stăpânirea turcească — sunt cele mai numeroase și nespus de grozave.

După încheierea păcii care a pus capăt războiului mondial, o populațiune românească, pe care prof. Cost. Noe (senator român) o evaluează la peste 350.000, a fost împărțită între patru state: Bulgaria, Grecia, Jugoslavia și Albania.

Ne mai putând îndura prigonirile Bulgarilor, Grecilor, Sârbilor și Albanezilor un mare număr de familii aromânești s'au hotărît să-și strămute așezările, căutând adăpost și alinarea suferințelor în România. Pentru aceea au cerut învoirea guvernului român să le îngăduie să se stabilească în Dobrogea și Cadrilater. Prin hotărîrea Consiliului de miniștri s'a încuviințat cererea ca un număr de familii să se stabilească acolo, în regiuni de colonizare. Hotărîrea aceasta a guvernului român n'a fost pe placul Bulgarilor din Cadrilater, cari ațâțați și puși la cale de societățile din Dobrogea și Bulgaria, fie secrete, fie lucrând fățiș, au socotit că pot să prigonească pe Aromâni și în cuprinsul Regatului român.

Iată ce ne-a îndemnat să studiem la fața locului și din toate punctele de vedere situația Românilor din Iugoslavia, Grecia și Bulgaria.

Rezultatul cercetărilor noastre — cu desăvârșire nepărtinitoare — îl redăm în paginile ce urmează, convinși că facem o lucrare folositoare.

A). AȘEZAREA GEOGRAFICĂ ȘI FELUL DE VIAȚĂ AL ROMÂNILOR MACEDONENI

I. *Așezarea geografică.* Românii macedoneni din Grecia pot fi împărțiți în nouă regiuni distincte, la care se adaugă regiunea *Coritza* din Albania, care, prin așezarea sa geografică, și prin trecutul său istoric și economic, se leagă de viața celor nouă regiuni din Grecia continentală, formând împreună leagănul românismului din Peninsula Balcanică.

1, *Regiunea Veriei,* situată la 80 km vest de Salonic, având ca centru orașul Veria, situat la poalele munților Vermion, se compune din comunele : Selia de Sus, Marușa (Selia de Jos), Xyrolivad, Doliani și Caterina.

Populațiunea aromână din această regiune se ridica înainte de emigrare la aproximativ 1300 familii. Jumătate din Aromânii din această regiune se găseau în orașul Veria iar ceilalți se găseau răspândiți în comunele din munții Vermion.

Ocupațiunea lor de căpetenie era creșterea vitelor, iar o parte din ei se ocupau cu agricultura și comerțul.

Majoritatea acestor familii trăiau în timpul verii în comunele lor, păscându-și vitele prin pășunile din munți, iar iarna coborau la șes în vecinătatea Veriei, unde își păsteau vitele pe câmpiile Salonicului, aproape fără plată, aceste pășuni fiind imense proprietăți turcești, lăsate în părăginire.

2. *Regiunea Vodenei,* situată la 100 km Vest de Salonic, având ca centru orașul Vodena situat la poalele munților Vermion și Voras, se compune din comunele: Gramaticovo, Cândrova, Paticina, Papadia, Horopani și Naosa.

Populațiunea aromână din această regiune se ridica la aproximativ 900 familii din care marea majoritate se ocupa cu creșterea vitelor și foarte puține se ocupau cu agricultura și comerțul.

Acelaș fenomen de migrațiune dela munte la șes, după anotimpuri, se petrecea și în această regiune.

3. *Regiunea Megleniei,* situată la 80 km Nord-Vest de Salonic, pe înălțimile masivului Djeria, în apropiere de granița Sârbească, având ca centru comuna Livezi, se compune din comunele: Luminitza, Lunguța, Osani, Cupa, Berislav, Târna Rica și comuna Huma, situată în Jugoslavia.

Populațiunea aromână din Meglenia se ridica la aproximativ 2000 de familii, care se ocupau aproape exclusiv cu creșterea vitelor, neavând în apropiere nici terenuri de cultură, nici orașe populate unde Românii s'ar fi putut stabili ca meseriași. Această populațiune este foarte săracă, afară de vre-o 10 proprietari grecizați stabiliți în preajma comunei Kilkis.

Migrațiunea lor în anotimpurile de iarnă se făcea din munți în comuna Livezi, precum și în câmpiile situate la Sud, în preajma Salonicului .

4. *Regiunea Seres,* situată la Nord și Est de Salonic, dela Poroi, situat pe frontiera dinspre Serbia până la Cavala, situată la Marea Egee.

Poplațiunea din această regiune se compune din aproximativ 1300 familii de păstori nomazi, cu excepțiunea câtorva familii stabilite în comuna Poroi, trăind tot timpul în jurul următoarelor centre : Seres, Sidiro Castro, Cavala, Lipos, Langaza, Branda de Sus și Cvoplachi.

Pe timpul imperiului turcesc, mulți dintre ei coborau văile actualei Macedonii bulgărești, iar dela războaiele balcanice au rămas în această regiune a Macedoniei grecești.

5. *Regiunea Florinei,* situată la 150 km la Vest de Salonic, între orașul Florina și lacul Kastoria, se compune din comunele: Negovan, Belcamen, Nevesca, Klisura și Hrupișta.

Populațiunea aromână din această regiune se ridica la aproximativ 500 familii, răspândite în comunele situate pe masivul muntos din această regiune.

Ocupațiunea lor de căpetenie era și este și astăzi creșterea vitelor.

6. *Regiunea Grebena,* situată la 200 km Sud Vest de Salonic, având ca centru orașul Grebena, așezat la poalele munților

Pindului, pe valea râului Aliacruon (Bistriţa) se compune din comunele : Turia, Perivale, Avdela şi Sanmarina.

Populaţiunea aromână din această regiune se ridica la aproape 2000 de familii, împărţită în comunele aşezate pe văile Pindului, şi oraşul Grebena, care este centrul românesc cel mai puternic, şi unde populaţiunea aromână se ridica în timpul iernii la aproape 4000 suflete din 8000 de locuitori.

In afară de creşterea vitelor Românii macedoneni din această regiune se mai ocupă şi cu exploatarea de păduri, cu comerţul şi cu diferite meserii.

7. *Regiunea Epirului*, situată în munţii Pindului din Epir, având ca centru oraşul Ianina, se compune din 30 de comune dintre care cele mai însemnate sunt următoarele: Baeasa, Furca, Breaza, Arninciu (Metzovo), Amer, Chiare, Brebeniţa, Floru, Laca şi Pazi.

Populaţiunea aromână din Epir se ridica la aproximativ 7000 familii dintre care poate numai 10 la sută pot fi considerate ca familii de români naţionalişti.

Majoritatea acestei populaţiuni se ocupă cu agricultura, foarte puţini cu creşterea vitelor şi restul cu exploatarea pădurilor. In oraşul Metzovo şi centrele populate Aromânii se ocupă cu negoţul şi diferite meserii.

In oraşul Ianina se găsesc aproape 200 familii de Aromâni cu un număr foarte restrâns de Români naţionalişti.

8. *Regiunea Tessaliei.* Coborînd din munţii Pindului înspre câmpie, mulţi dintre Românii macedoneni s'au stabilit în câmpiile fertile ale Tessaliei, unde se ocupă cu plugăria şi cultura tutunului.

Neavând nici şcoli, nici biserici, în această regiune populaţiunea aromână a Tessaliei este aproape cu desăvârşire grecizată. Aromânii continuă totuşi a vorbi dialectul macedonean şi mulţi dintre ei aflând de o apropiată emigrare în România ne-au adresat cereri în acest sens.

9. *Regiunea Salonicului* cuprinde o populaţiune aromână aproape complect grecizată, afară de un număr foarte restrâns

D-l Ciuntu, Consul general la Salonic, la Aromânii din comuna Caracuiusin din Grecia, cari vor să se refugieze în România din cauza persecuţiilor ce îndură dela Greci.

D-l Brabeţianu, secretarul Legaţiei României din Atena, la directorul şcoalei primare române din Veria.

Vedere din centrul oraşului Veria.

Familia directorului şcoalei din Veria şi doi preoţi aromâni.

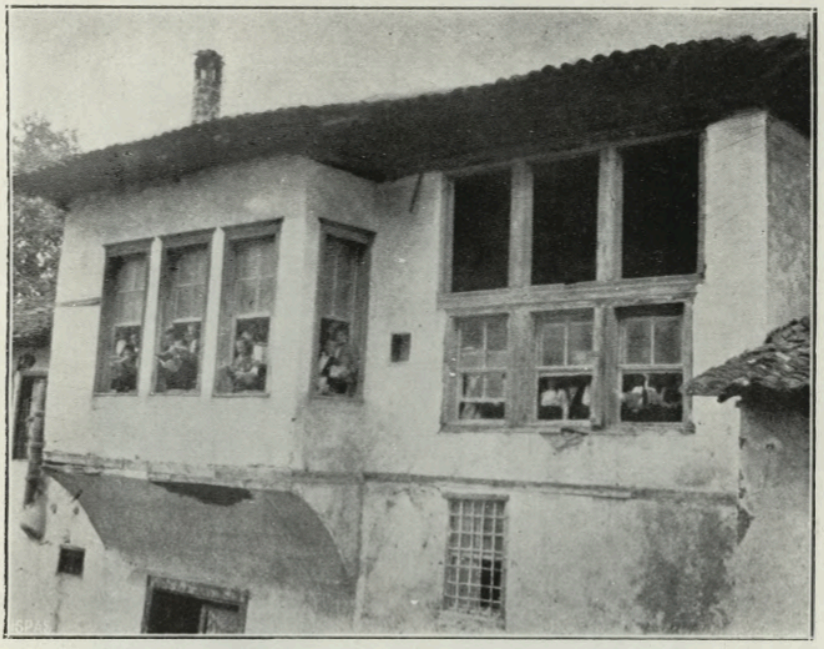

Şcoala românească din Veria.

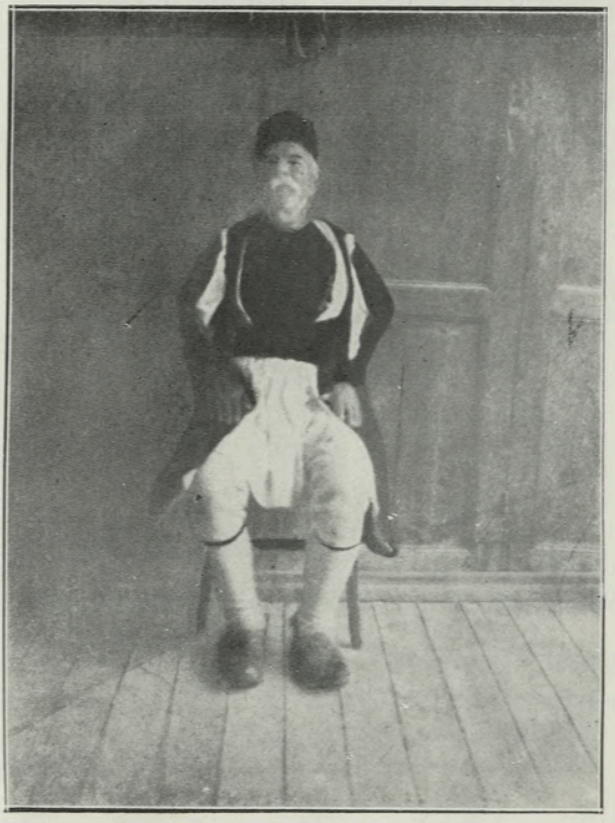

Aromân din Veria.

de Români macedoneni naționaliști cari alcătuesc comunitatea românească compusă din 51 de membri.

In comunele din jurul Salonicului ca Asvestochori și Karaisin, se găsesc instalate provizoriu câteva sute de familii de Români macedoneni, din regiunea Megleniei care pretind că și-au lichidat averile și așteaptă să li se dea voe să emigreze în România.

Aromânii din orașul Salonic se ocupă cu comerțul și constitue un element care ar putea fi cu folos întrebuințat pentru extensiunea comerțului de export al României în Macedonia.

II. *Felul de viață al Aromânilor în Grecia.*

Marea majoritate a Românilor macedoneni din Grecia se ocupă cu creșterea vitelor și trăesc vara la munte în cabane de lemn, împreună cu turmele lor de oi, iar în timpul iernii, scoboară în comunele din șes, la poalele munților unde unii își au o așezare mai temeinică, gospodăriile lor proprii, școli și biserici, iar alții, mai puțin avuți, stau cu chirie prin satele grecești din șes.

1. *Constituirea în comunități școlare și religioase.*

Românii macedoneni din Grecia se împart în două categorii :

a) Românii naționaliști sunt aceia cari au îndurat toate prigonirile turcești, bulgare, grecești și sârbești, cari și-au păstrat limba, religia, obiceiurile și conștiința națională românească. Ei și-au trimis și își trimit copii la școlile românești existente, și la biserica românească.

In Serbia unde nu există nici școli, nici biserici, nici preoți români, afară de paraclisul din Bitolia, Românii naționaliști preferă să-și lase copiii nebotezați, decât să primească a li se da numele sârbești de pe lista oficială dată de mitropolie, în vederea sârbizării numelor din Macedonia sârbească.

Acești Români macedoneni cari fac parte din comunitățile școlare și bisericești, constitue elementul cel mai sănătos, a cărui aducere în țara românească spre colonizare este o necesitate națională, fiind susceptibili de o asimilare desăvârșită, în cazul când ar fi amestecați cu Românii din Regat.

Intr'o categorie aparte, trebue așezați Românii din regiunea Seres. Aceștia sunt păstorii nomazi cari își mută corturile și turmele lor de oi, dela munte la șes și cari, prin felul lor de trai, și-au păstrat din generație în generație, limba, religia, portul și obiceiurile. Deși nu au și nu au avut nici odată, nici școli, nici biserici românești, ei și-au păstrat neștirbită conștiința națională. Trăind în triburi nomade fără nici un fel de așezare statornică ei s'au găsit la adăpostul acțiunii de grecizare sau slavizare exercitată, la sate și orașe, de propagandiștii țărilor interesate.

b) Alături de această categorie a Românilor naționaliști la cari se păstrează încă vie conștiința națională românească, se găsește marea massă a Românilor mai mult sau mai puțin grecizați, cunoscuți sub numele de Grecomani sau renegați. Numărul acestora este covârșitor față de acel al Românilor naționaliști. Un exemplu: în orașul Bitolia din 6000 de Români macedoneni, abia 600 sunt Români naționaliști, restul de 5400 se consideră Greci și pot fi socotiți că au pierdut conștiința națională românească. In Grecia aproape toți Românii macedoneni bogați s'au grecizat și nu se gândesc să-și părăsească noua lor patrie. In timp ce Grecomanii, astăzi săraci, se gândesc și cer să emigreze în urma propagandei vinovate făcută în trecut de anumite persoane interesate, și a îndemnurilor ce primesc zilnic, prin scrisori dela Grecomanii cari s'au strecurat în primele transporturi de emigranți. Această propagandă vinovată s'a făcut tocmai de persoanele cărora se încredințase sarcina de a întocmi tablourile de emigranți.

Numărul Românilor naționaliști înscriși în comunitățile școlare și religioase românești din Grecia se ridică la cifra de 1331 familii.

Numărul școlilor primare românești din Grecia este de 26, al învățătorilor de 65 și al elevilor de 946.

Numărul bisericilor este de 12 și al preoților de 13.

B). INSTALAREA REFUGIAȚILOR IN GRECIA.

In curând se vor împlini 6 ani decând Societatea Națiunilor a instituit oficiul autonom însărcinat cu instalarea refugiaților

în Grecia, operă ce a avut o adâncă repercusiune asupra vieții politice, economice și sociale a acestei țări.

Grecia secătuită timp de 10 ani de sforțări militare aproape neîntrerupte cu o populație de 5.000.000 locuitori, a avut să adăpostească, să aprovizioneze și să îngrijească de instalarea unui milion și jumătate de frați de aceiași rasă, veniți din Asia Mică, din Tracia, Bulgaria și din Caucaz.

Cei mai mulți dintre refugiați, aproape 1.000.000 de suflete, au fost instalați pe plaiurile Macedoniei și Traciei, ceilalți în număr de aproape 500.000 au fost instalați în vechea Grecie, parte la orașe, constituind cartiere distincte pe lângă orașele existente, iar parte la țară pe lângă așezările rurale din regiunea de șes și pe malul mării.

Statul Elen a pus la dispoziținea Oficiului autonom latifundiile bei-lor Turci din Macedonia și Tracia, proprietățile rurale expropriate din Tessalia și terenurile statului din restul Greciei.

La aceste disponibilități s'au adăogat terenurile inundabile din văile Vardarului și Strumei pe care societatea engleză Tomer and Traction le seacă, făcând lucrări de canalizare și irigare de pe urma cărora vor fi puse în valoare mai mult de 20.000 ha. Suprafața totală a terenurilor puse la dispoziția Oficiului autonom pentru instalarea refugiaților se ridică la 733.500 ha, din care numai 233.000 ha sunt terenuri improprii pentru cultură care urmează să fie puse în valoare prin lucrări de îmbunătățiri funciare.

Refugiații veniți din Asia Mică erau cu totul lipsiți de mijloace, așa în cât instalarea lor la sate a impus Oficiului autonom sarcina de a distribui pe lângă pământul de cultură și locul de casă, alimente pentru traiu, semințe, vite de muncă și instrumente agricole. Pentru finanțarea acestei opere, guvernul elen a contractat sub auspiciile Ligii Națiunilor un împrumut de 9.000.0000 lire sterline și a afectat toate resursele financiare disponibile ale bugetelor dela 1922 încoace. Din împrumutul tripartit contractat anul trecut pentru stabilizarea drahmei și refacerea financiară a țării încă și 2.500.000 lire sterline au fost destinate aceluiaș scop.

Lipsa de pământ a făcut ca loturile de cultură să fie reduse la minimum și de întinderi variabile după calitatea pă-

mântului, felul culturii și după situațiunea lotului în ce privește accesul și exploatarea lui.

Timp de mai mulți ani de-arândul exploatațiunile rurale au fost deficitare din cauza insuficienții pregătirii locuitorilor și din lipsa de inventar viu și mort care cu timpul a început să se complecteze.

Singura cultură care a dat rezultate bune și merge spre progres este cultura tutunului cu care refugiații din Asia Mică se ocupau și înainte de emigrare în regiunile din care au venit. Cultura tutunului luând o extensiune pronunțată, producția sa formează 60 la sută din întregul export al Greciei.

Pe lângă lucrările de secare a terenurilor inundabile oficiul autonom s'a ocupat și de alimentarea cu apă a ținuturilor lipsite de apă, făcând sondaje 40 până la 120 m, pentru captarea apei în fântâni arteziene, care au dat cele mai bune rezultate.

Mâna de lucru a refugiaților a fost întrebuințată la executarea tuturor acestor îmbunătățiri funciare.

Locuințele refugiaților au fost construite de Stat. și de Oficiul autonom, după plan tip, pentru una sau două familii, dându-se preferință la sate construcțiunilor pentru o singură familie, iar la orașe celor de două și patru familii.

Inventarul agricol a fost cumpărat de Oficiul autonom în cea mai mare parte din străinătate și distribuit refugiaților după nevoile culturii.

Pe lângă aceasta s'a venit în ajutorul refugiaților cu împrumuturi în bani la care se plătește o dobândă de 7—9 la sută.

Tot în acest scop s'a constituit un institut de credit agricol cu capital străin și cu ajutorul Băncii Naționale a Greciei, având un capital social de 1.600.000.000 drahme sau 3.500.000.000 lei.

Rezultatele ce se constată astăzi după nouă ani dela venirea refugiaților în Grecia sunt îmbucurătoare.

Valurile de emigranți au fost fixate pe loc, dând acestor regiuni un caracter elen neîndoelnic, în care elementul grecesc predomină în proporție de 90 la sută și unde cultura pământului a devenit productivă, așa încât împroprietăririi plătesc dobânzile anuale și o parte din capitalul împrumutat.

Trebuie menţionat că Statul Elen n'a plătit până în prezent valoarea terenurilor expropriate şi că plata în aur a latifundiilor turceşti impusă prin Tratatul dela Lausanne nu s'a efectuat până astăzi, chestiunea rămânând deschisă între Turcia şi Grecia.

Pe de altă parte refugiaţii împroprietăriţi nu au putut fi obligaţi până astăzi la plata pământurilor ce li s'a dat, urmând ca această plată să se facă în conformitate cu evaluarea ce urmează să se facă în viitor.

Prin instalarea refugiaţilor în câmpiile din jurul Salonicului şi prin văile care străbat munţii Macedoniei, s'au împuţinat întinderile de pământ care serveau de păşune turmelor de oi ale Românilor macedoneni din munţi, cari iarna coborau la şes, pentru a găsi islazuri.

Prin înmulţirea numărului capetelor de vite aparţinând coloniştilor greci din regiunile de şes, s'au împuţinat şi mai mult terenurile de păşunat de care înainte profitau aproape exclusiv turmele de oi ale Românilor stabiliţi la munte.

Impărţirea păşunilor din şes la refugiaţi şi înmulţirea numărului capetelor de vite aparţinând acestora au avut şi continuă să aibă consecinţele cele mai grave pentru situaţiunea păstorilor români. Incetul cu încetul turmele de oi ale refugiaţilor, cumpărate în cea mai mare parte chiar dela Români, încep să sue în timpul verii coastele munţilor locuite acum de Români.

Acest fenomen a început deja să se manifeste în munţii din vecinătatea Salonicului, unde se găsesc Românii din regiunile Veria, Vodena şi Meglenia, iar consecinţele lui sunt înrăutăţirea simţitoare a situaţiunii materiale a Românilor din aceste regiuni şi intensificarea curentului de emigrare în România.

Acelaş fenomen s'a întâmplat şi în regiunea Seres, unde păstorii români nomazi nu mai găsesc, decât cu multă greutate, păşune pentru oile lor pe timpul verii şi sunt siliţi să-şi desfacă o parte din avutul lor.

In munţii Epirului, unde se găsesc astăzi comunităţile româneşti cele mai înfloritoare ca Samarina, Perivali, etc., infiltraţiunea elementului refugiaţilor nu s'a produs încă, aceştia fiind instalaţi în număr restrâns pe o parte din câmpiile din

văile râurilor care străbat munții Pindului. Nu este exclus însă ca odată cu înmulțirea numărului refugiaților din aceste regiuni și a turmelor de oi ale acestora, situațiunea economică a Românilor din Pind să se înrăutățească și curentul pentru emigrare să găsească adepți și în această regiune.

Ceeace favorizează în deosebi curentul de emigrare, pe lângă propoganda vinovată făcută de anumite persoane interesate și care acum se continuă de cei plecați prin scrisori și parte din cei cari se întorc pentru a-și lua familiile, este faptul împlinit al plecării unui grup de familii dintr'o comună anumită, care face ca cei cari ar fi dorit să rămână, să fie siliți să plece și ei, pentru a nu rămâne singuri într'o comună pe jumătate părăsită și pentru a nu se despărți de frații, rudele și cunoscuții lor deja plecați.

C). PRIMELE EMIGRĂRI DE ROMÂNI-MACEDONENI IN ROMÂNIA

I. In anii 1925 și 1926 au avut loc primele emigrări de Români macedoneni în Cadrilater. Numărul acestora a fost de 1365 de familii, din regiunile Veria, Vodena și Meglenia.

In anul 1927, numărul emigranților a scăzut la 88 de familii din regiunea Veria, câțiva din regiunile Vodena și Meglenia și 31 de familii din com. Lipoș, regiunea Sereș, unde pentru întâia dată se manifestă curentul de emigrare.

In anul 1928, numărul emigranților s'a ridicat la 656 de familii, din care aproape trei sferturi din regiunea Megleniei, iar restul din regiunile Horopani.

In tot acest interval de timp (dela 1925 până la 1928) au mai emigrat cu pașapoarte grecești individuale un număr de 157 familii, din aproape toate comunele aromâne din Grecia, în grupuri de una până la patru familii cu excepțiunea comunelor : Livezi, Pleasa, Veria și Hrupiștea, unde grupurile erau dela 7 la 41 familii.

II. In urma deciziunii luate printr'un Jurnal al Consiliului de Miniștri, de a se coloniza în Cadrilater un număr de 1500 familii de Români macedoneni amestecați cu 1500 de fa-

milii de Români din regat, pe terenurile disponibile ale Statului din județele Durostor și Caliacra, a luat naștere curentul de emigrare al Aromânilor în România.

Intocmirea tablourilor de emigranți și organizarea plecării lor din Grecia a fost încredințată unor persoane particulare de origină macedoneană, D-nii Celea și Kehaia, cari au creiat un curent factice în favoarea emigrării în aproape toate comunele românești din Macedonia. Acest curent a fost creiat prin promisiuni și încurajări de tot felul care arătau acestor oameni simpli situațiunea ce-i așteaptă în România, ca pe un pământ al făgăduinței. Prin plecarea unui grup însemnat din aproape fiecare comună din regiunile Veria, Vodena și Meglenia, s'a creiat celor rămași o situațiune grea prin despărțirea în două a membrilor unei comunități, legați între ei prin legături de familie și interese de avere din cele mai strânse, predispunând în felul acesta și pe cei rămași la o plecare cât mai grabnică.

Inscrierea capilor de familie pe tablourile de emigranți s'a făcut fără nici o alegere între comunele, care în majoritatea lor, doreau să rămână în Grecia și cele care, în majoritatea lor, doreau să emigreze, creind astfel un curent de emigrare și în comunele care erau mulțumite de situațiunea lor materială din Grecia. Iar în ce privește alegerea prsoanelor îndreptățite a fi aduse în România pentru colonizare, nu s'a făcut nici o distincțiune între Românii naționaliști și Grecomani, înscriindu-se de-avalma, toți cei cari doreau să plece, singura preocupare a celor cari întocmeau tablourile de emigrare, fiind aceea de a complecta numărul de familii admise prin Jurnalul Consiliului de Miniștri.

Cei cari au venit în țară cu primul transport și-au putut desface avutul în condițiuni mulțumitoare și au venit în România cu bani.

Cei din transporturile următoare și-au vândut avutul în grabă, pentru a nu scăpa prilejul de a se împroprietări în România, și au venit săraci lipiți pământului, amăgiți de perspectivele unui trai îmbelșugat în Cadrilater.

Astăzi, cei cari doresc să-și desfacă avutul întâmpină cele mai mari greutăți, pentrucă toți cumpărătorii greci sunt în curent cu nevoia emigranților de a vinde cu orice preț și îi silesc

prin pasivitatea lor să-şi vândă vitele, averea mobilă şi ca[illegible]le pe preţuri de nimic.

Guvernul Elen, având interesul ca plecarea Aromânilor să fie definitivă, a impus emigranţilor ca o conditiune preala[illegible]ilă plecării, să dea câte o declaraţie scrisă, în care să afirme că nu lasă în urma lor nici un fel de avere mobilă sau imobilă. Sunt mulţi acei cari în graba de a pleca mai repede şi-au părăsit căsuţele şi cabanele lor din munţi, negăsind cumpărători, iar Statul elen a intrat în posesiunea acestor bunuri şi încasează chiriile ce poate obţine pentru ele, fără a putea fi împiedecat de cei interesaţi dela care a luat, în momentul plecării, declaraţiuni autentice, că nu lasă nici un fel de avere în Grecia.

Din cele mai sus expuse, rezultă că emigrarea dela 1925—1928 s'a făcut din punctul de vedere al alegerii persoanelor îndreptăţite la emigrare şi al aducerii lor în ţară în cele mai rele condiţiuni, conducerea ei fiind încredinţată unor persoane particulare, fără pricepere şi fără răspundere.

Această stare de lucruri din Grecia, semnalată guvernului român de Legaţiunea noastră din Atena şi Consulatul nostru General din Salonic, precum şi situaţiunea în care s'au găsit emigranţii la sosirea lor în Cadrilater, unde lucrările pregătitoare de instalare nu fuseseră în prealabil făcute, au determinat guvernul nostru de a opri, în modul cel mai strict, orice emigrare în România, spre a pune capăt unui isvor de nemulţumiri nesfârşite, care-şi avea origina în lipsa totală a unui plan metodic de emigrare şi colonizare a cărui elaborare şi aplica[illegible]e să fi fost încredinţată organelor oficiale şi răspunzătoare ale Statului.

D) SITUAŢIUNEA EMIGRĂRII IN MOMENTUL CERCETĂRILOR NOASTRE LA FAŢA LOCULUI

Pe baza cercetărilor făcute de noi la faţa locului şi a datelor oficiale culese, am întocmit tabloul de mai jos în care se poate vedea situaţiunea de fapt, în tot ansamblul ei;

	Nr. familiilor plecate în România	Nr. familiilor înscrise pentru plecare	Nr. membr. comunit. şc. şi rl. române	Şcoli, personal didactic. elevi	Biserici, personal eclisiast
I. Regiune VERIA					
1. Veria	139	93 familii pe într. regiune şi 54 apr. hotărâţi a pleca dar neînscrişi în tab.	430	[La Veria] 1 şcoală de fete cu 104 eleve 1 şcoală de băeţi cu 153 elevi şi 10 învăţători	una biserică un preot
2. Selia de Sus . .	35				un preot
3. Selia de Jos [Maruşa] . . .	9				
4. Xirolivad . . .	65				
5. Doliani	98		28	[la Doliani] 1 şcoală 2 învăţători 30 elevi	una biserică un preot
6. Caterina . . .	38				
7. Paliani	16				
8. Spolitza	2				
Total . .	432	147	458	3 şcoli 12 învăţători 287 elevi	3 biserici 3 preoţi
II. Reg. VODENA					
1. Oraşul Vodena .	88	—	60	1 şc. cu 4 înv. şi 57 elevi	
2. Gramaticovo . .	142	103	112	1 şc.cu 3 prof. şi 54 elevi	1 biserică 2 preoţi
3. Cândiova . . .	141	—	28	1 şcoală 2 profesori 36 elevi	1 biserică 1 preot
4. Paticina	79	27	56	1 şcoală cu 1 profesor şi 40 elevi	1 biserică 1 preot
5. Papadia	22	54	30	1 şcoală 1 profesor 34 elevi	
6. Horopani . . .	132	—	—	—	
7. Naosa	7	—	—	—	
Total . .	610	184	286	5 şc., 11 prof. 221 elevi	4 biserici 5 preoţi

Populaţiunea aproximativă a regiunii se ridică astăzi la 900 familii de Români naţionalişti şi Grecomani.

	Nr. familiilor plecate în România	Nr. familiilor inscrise pentru plecare	Nr. memb. comunit. şc şi rl. române	Şcoli, personal didactic, elevi	Biserici, personal eclisiast
Populaţiunea aproximativă a regiunii se ridică astăzi la aproape 300 de familii.					
III. Reg. MLEGLENIA					
1. Livezi	551	495	91 comunit. s'au desfiinţat plecarea 17 inv. şi preot. în ţară	1 şcoală 1 profesor 8 elevi	
2. Lumniţa . . .	94	51			
3. Lunguţa	77	15			
4. Oşani	93	51			
5. Cupa	18	52		1 şcoală 9 elevi 1 profesor	un preot fără biserică
6. Berislav . . .	10	5			
7. Tărna Reca . .	—	61			
Total . .	843	730	108	2 şcoli 2 învăţători 17 elevi	1 preot
Populaţiunea aproximativă a regiunii se ridică astăzi la 1150 familii.					
IV. Reg. SERES					
1. Seres	1	293	—	—	
2. Poroi	74	46	25	1 şcoală 2 profesori 28 elevi	
3. Sixdirocastro . .	1	43	—	—	
4. Cavala	—	124	—	—	
5. Lipos	34	—	—	—	
6. Langaza	—	79	—	—	
7. Brando de Sus .	—	254	—	—	
8. Ciaplachi . . .	—	132	—	—	
Total . .	110	971	25	1 şcoală 2 profesori 28 elevi	

	Nr. familiilor plecate în România	Nr. familiilor inscrise pentru plecare	Nr. memb. comunit. şc. şi rl. române	Şcoli, personal didactic, elevi	Biserici, personal eclisiast
Populaţiunea aromână din această regiune se ridică astăzi la aproximativ 1200 familii.					
V. Reg. FLORINA					
1. Florina	7	—	—		
2. Negovan . . .	2	—	—		
3. Belcamen . . .	2	—	31	1 şcoală 2 învăţăt. 25 elevi	
4. Nevesca . . .	2	—	60	2 şcoli 4 profes. [25 băeţi şi 16 fete]	
5. Clisura	1	—	5	1 şcoală 2 profes. 14 elevi	
6. Hrupişta . . .	20	—	57	1 şcoală 3 profes. 28 elevi	o biserică un preot ang. prov. de la Greci
Total . .	34	—	143	5 şcoli 11 învăţăt. 108 elevi	6 biserici 1 preot
Populaţiunea aromână din această regiune se ridică astăzi la aproximativ 450 familii.					
VI. Reg. GREBENA					
1. Grebena . . .	—	3	55	2 şcoli 6 profes. 51 elevi	1 biserică 1 preot
2. Turia	1	4	53	1 şcoală 4 profes. 41 elevi	1 biserică 1 preot
3. Perivoli	1	—	—	—	
4. Avdela	1	—	—	1 şcoală 1 profes. 15 elevi	
Total . .	4	7	108	4 şcoli 1 învăţăt. 107 elevi	2 biserici 2 preoţi

	Nr. familiilor plecate în România	Nr. familiilor înscrise pentru plecare	Nr. membr. comunit. şc. şi rl. române	Şcoli, personal didactic, elevi	Biserici, personal eclisiast
Populaţiunea aromână din această regiune se ridică astăzi la aproximativ 1000 familii.					
VII. Reg. EPIR					
1. Ianina	—	—	29	1 şcoală 4 profes. 41 elevi	
2. Băcasa	2	—	23	1 şcoală 2 profes. 35 elevi	
3. Furca	—	—	—	—	
4. Breaza	—	—	16	1 şcoală 2 profes. 22 elevi	
5. Vlahomanii . .	—	—	11	1 şcoală 4 profes. 14 elevi	
Total . .	2	—	79	4 scoli 12 profes. 112 elevi	
Populaţiunea aromână din reg. Epirului se ridică la aprox. ..... familii.					
VIII. Reg. TESALIEI					
1. Elassona . . .	—	500 ?	—	—	
2. Malacari . . .	—	3	—	—	
3. Damaşi	—	—	25	—	
4. Pretori	—	—	18	1 şcoală 1 profes 14 elevi	
Total . .	—	503 ?	43	1 şcoală 1 profes. 14 elevi	
Populaţiunea aromână din Tesalia se ridică la..... familii.					
IX. Reg. SALONIC					
1. Salonic	1	—	51	4 şcoli 4 profes. 52 elevi	1 preot fără biserică
Populaţiunea aromână din Salonic se socoteşte astăzi la 200 familii.					

BIBLIOTECA MUNICIPALA
— CLUJ —

	Nr. familiilor plecate în România	Nr. familiilor înscrise pentru plecare	Nr. memb. comunit. şc. şi rl. române	Şcoli, personal didactic, elevi	Biserici, personal eclisiast
X. Reg. CORITZEI [Albania]					
1. Coritza	7	—	—	—	—
2. Pleasa	94	—	—	—	—
3. Vijniţa	12	—	—	—	—
4. Stropani	4	—	—	—	—
5. Locriţa	1	—	—	—	—
6. Prisanderi . . .	3	—	—	—	—
Total . .	121	—	—	—	—

Populaţiunea aromână din regiunea Coritzei se ridică astăzi la aproximativ 500 familii.

La acest grup s'ar putea adăoga Aromânii din regiunea Berat, cari formează o masă compactă în centrul Albaniei dar cari se consideră astăzi străini de neamul românesc.

Rezumând datele de mai sus, constatăm că situaţiunea Românilor din Macedonia se prezintă după cum urmează:

Familii emigrate în România 2157
Familii înscrise în vederea unei apropiate emigrări în România 2547
Români naţionalişti înscrişi în comunităţile şcolare şi religioase 4301
Şcoli primare româneşti în Grecia 25
Elevi cari frecventează aceste şcoli 946
Institutori şi învăţători români 66
Biserici româneşti 10
Preoţi români 13

Datele statistice cuprinse în aceste tablouri sunt aproximative. Ele au fost adoptate pe baza cercetărilor făcute de noi la faţa locului şi credem că se apropie mai mult de realitatea situaţiunii, de cât cele cuprinse în lucrările ce s'au scris asupra

204136

Macedoniei, care sunt sau contradictorii sau cu deosebiri disproporţionate între ele după tendinţa şi scopul urmărit de autorii acelor lucrări.

2. Din examinarea situaţiunii emigranţilor la faţa locului rezultă că Aromânii din regiunea Seres, cari doresc să emigreze în massă, sunt cei mai numeroşi, aproape 1000 familii, şi cei mai săraci.

O mare parte din ei şi-au desfăcut avutul şi sunt gata să plece în România, chiar dacă condiţiunile ce li s'ar creia în ţară ar fi rele.

b) Din regiunea Megleniei, au plecat în ţară mai mu't de jumătate din populaţiunea regiunii. Printre cei rămaşi sunt foarte puţini (10—15) crescători de vite bogaţi, posedând întinse terenuri de păşunat şi arătură, cari înclină mai mult spre a rămânea, dar cari din cauza plecării celorlalţi, se văd siliţi să plece şi ei.

Cei cari astăzi s'au înscris pentru plecare, sunt în cea mai mare parte oameni săraci şi aşteaptă cu nerăbdare autorizaţiunea de a pleca. Prin plecarea acestora, regiunea Megleniei va rămânea aproape complect despopulară.

In regiunea Vodenei şi în special din comunele Gramaticovo, Paticina şi Papadia, au plecat aproape patru cincimi din populaţiunea acestor comune. Cei rămaşi sunt săraci şi gata de plecare. In oraşul Vodena şi comuna Cândrova, Aromânii sunt mai înstăriţi şi nu ar pleca decât dacă li s'ar asigura în ţară condiţiuni favorabile de colonizare.

Din regiunea Vodenei, a plecat în ţară aproape o treime din populaţiunea aromână a regiunii.

Cele 93 familii hotărîte să plece sunt formate în majoritate de oameni săraci, cari au nevoe de ajutorul Statului, până ce vor ajunge să producă. Cei rămaşi sunt mai înstăriţi şi se gândesc la plecare, după împrejurări.

Starea de spirit a celor doritori de a emigra din regiunile pe care le-am vizitat, şi a delegaţilor din celelalte regiuni, cari au venit, chemaţi de noi, la Salonic, era următoarea :

Faţă de hotărîrea guvernului de a opri în mod provizoriu, până la cunoaşterea situaţiunii reale, intrarea în ţară a emigranţilor macedoneni, a pătruns în mintea lor ideia că „ţara nu ne vrea" şi ne lasă „să ne pierdem limba" ca „să murim aici"

Gândul tuturor este să vină în grupuri compacte în Cadrilater și să fie colonizați în locul Bulgarilor, iar Statul român să le dea câte 10 ha din pământurile ce posedă, case, câte 50.000 lei de cap de familie, unelte, vite, etc.

Toți pretind că au oarecare avere, pe care, dacă nu pleacă într'o lună, două, o vor risipi aici, stând fără de lucru, în așteptarea autorizațiunii de plecare.

Cei cari primiseră aprobări de plecare în principiu, nu mai lucrează nimic și își pierd timpul pe drumuri, între Consulat unde cer vize, poștă, unde trimit telegrame disperate în țară comunele lor unde întreține atmosfera unei plecări imediate.

Față cu această nenorocită stare de fapt am pus în vedere masselor cu care am stat de vorbă și delegaților pe cari i-am întâlnit în Salonic și în celelalte comune, că :

„România privește cu toată solicitudinea soarta Românilor „de peste hotare și în special a Românilor din fosta Macedonie „turcească, dar că ei nu sunt singurii cari suferă, și că cei din „Macedonia sârbească sunt mult mai oprimați, neavând nici „școli, nici biserici, iar pământurile lor luate fără despăgubire „și cu toate acestea curentul de emigrare în Jugoslavia este mult „mai slab ca aici, fiindcă acolo nu s'a făcut propaganda deșăn„țată pe care anumite persoane interesate au făcut-o aici.

„Li s'a arătat că avem misiunea de a vedea care este si„tuațiunea adevărată a Românilor din Jugoslavia, Grecia și Bul„garia, și că numai după aceea se va lua o hotărîre, care va fi „aceiași pentru toți și care li se va aduce la cunoștință din timp „prin organele oficiale ale Statului.

„Cei cari nu s'ar supune dispozițiunilor ce s'au luat și cari „se vor lua în viitor și cei cari ar mai da ascultare îndemnurilor „particularilor o fac pe răspunderea lor și riscă nu numai să „nu fie ajutați, ci să se aștepte să întâmpine mari neajunsuri.

„Nu li s'a fixat nici un termen în privința venirii în țară „și nu li s'a dat nici o nădejde că vor putea fi colonizați în Ca„drilater, că vor primi pământ sau alte ajutoare".

După ce au ascultat lămuririle și sfaturile noastre ne-au declarat că și dânșii doresc să se pună ordine în această chestiune și să fie aduși după un plan metodic de emigrare și colonizare, dar că ne roagă stăruitor ca aceste lucrări să fie fă-

cute cât mai curând cu putință și de s'ar putea, venirea lor să aibă loc chiar în toamna anului acesta.

Ar mai dori să cunoască dinainte condițiunile la care se pot aștepta în țară și să fie anunțați să se pregătească de plecare cu câți-va bani înainte de data plecării vaporului din Salonic.

CONCLUZIUNI

Emigrațiunea Românilor din Macedonia se datorește în primul rând înrăutățirii situațiunii lor economice survenită de pe urma colonizării refugiaților în Grecia și în al doilea loc propagandei făcute de anumite persoane interesate.

Incă din anul 1924, D-l Langa Rășcanu, ministrul nostru la Atena, semnala Guvernului Regal această stare de lucruri.

Intr'un raport al său din 12 Decembrie 1924 adresat Ministerului Afacerilor Străine, D-l Langa Rășcanu spunea:

„Nu se poate tăgădui că dela venirea în Ellada a peste „un milion de refugiați, viața indigenilor — fie Greci, fie Aro- „mâni, sau de orice altă naționalitate — s'a îngreuiat adânc.

„Acei dintre Aromâni cari, în adevăr, au a suferi sunt „crescătorii de oi.

„Până în anul trecut, văile și munții erau ai lor. Dela in- „stalarea a sute de mii de agricultori refugiați în acele văi și „munți, creșterea de oi — fie a Grecilor, fie a Aromânilor — „e adânc primejduită".

Iar mai jos, Ministrul nostru adaogă :

„Nu încetez totuși a da sfaturile cele mai calde și mai din „inimă spre a împiedeca populațiunea noastră a face pași pri- „piți și nechibzuiți în chestiunea emigrării.

„Căci nespus de îngrozitoare va fi răspunderea acelora „cari le-ar da sfaturi de o plecare grabnică, nechibzuită, care „i-ar îmboldi a-și părăsi vetrele lor și mormintele părinților „și strămoșilor lor fără a ști dinainte ce-i așteaptă ziua de „mâine.

„Mi se șoptește însă, din diferite părți, că din nenorocire „ar fi elemente care ar împinge Aromânimea din Grecia la emi- „grare și ni se afirmă că despre aceste elemente s'ar avea cu- „noștință la București.

„Dacă în adevăr, astfel de elemente au ființă, e de neapă-
„rată trebuință a li se spune ca, la rândul lor, să dea popula-
„țiunii aromâne aceleași sfaturi părintești pe care le dau eu,
„de când am cinstea a fi în capul acestei Legațiuni Regale".

Emigrarea Aromânilor în țară la noi a devenit pentru mulți dintre ei o necesitate imperioasă, care trebue deslegată după un plan metodic de emigrare și colonizare, întocmit și pus în aplicare de organele oficiale ale Statului și fără nici un amestec al vre-unei alte persoane neoficiale din Grecia sau din țară.

Rezolvarea metodică a acestei chestiuni are un caracter de mare urgență.

Având în vedere cele mai sus expuse, trebue să relevăm că chestiunea emigrării Aromânilor din Macedonia nu poate fi terminată într'un timp scurt. Va fi nevoe să se întocmească un plan metodic pe o perioadă de 10-15 ani de activitate, spre a face față cerințelor de emigrare succesive, care se vor ivi în decursul acestor ani, și care provin din situațiunea economică defavorabilă minoritarilor, creiată de instalarea refugiaților din Asia Mică.

SITUAȚIUNEA ROMANILOR MACEDONENI DIN BULGARIA

I. — In urma războaielor balcanice și a marelui războiu european — populațiunea de origină bulgară din țările învecinate s'a refugiat pe teritoriul bulgar. După date statistice oficiale numărul refugiaților bulgari se ridică la 350.000 de suflete în care intră și populațiunea bulgară din Grecia — emigrată în ultimii ani, în urma schimbului voluntar de populațiuni dintre Grecia și Bulgaria. Această populațiune a fost colonizată la sate și orașe.

După datele statistice oficiale întocmite de Direcțiunea Instalării Refugiaților în Bulgaria, care lucrează sub conducerea d-lui Cheron, delegatul Comitetului financiar al Societății Națiunilor — populațiunea refugiată la sate se împarte după țările de origină precum urmează :

Din Tracia occidentală (Grecia) . . .	7.500	familii
„ Tracia orientală (Turcia)	14.000	„
„ Macedonia Grecească	14.300	„
„ Macedonia Sârbească	2.000	„
„ Vechea Serbie	1.500	„
„ Asia Mică (Turcia)	1.500	„
„ Dobrogea (România)	3.100	„
Total . . .	43.900	familii

Numărul familiilor de Greci și Turci emigrate în țările lor de origină, atât în urma războiului cât și în urma schimbului — nu se cunoaște cu precizie — totuși se poate spune că reprezintă cel mult un sfert din populațiunea venită din aceste țări în Bulgaria.

Intrucât în Bulgaria nu există proprietăți mari, iar Statul neavând întinse domenii care să servească la împroprietărirea refugiaților — reforma agrară din Bulgaria s'a mărginit la fărămițarea proprietății mijlocii — limitând-o de la 5 la maximum 30 ha.

Majoritatea refugiaților au fost instalați în special în regiunea Burgas, pe proprietățile părăsite de Turci și de Greci, cu prilejul schimbului de populații, — iar restul au fost instalați dealungul frontierelor Bulgariei pe terenurile rezultate din reforma agrară și alte terenuri cumpărate sau lăsate în părăsire de refugiați.

Opera de instalarea refugiaților s'a făcut în cea mai mare parte chiar de ei înșiși, căutând locurile libere și în special dealungul frontierelor.

Intervențiunea Ligii Națiunilor în favoarea refugiaților Bulgari a avut loc la sfârșitul anului 1926, când așezarea acestor refugiați era deja un fapt împlinit — mărginându-se la : Imbunătățirea situațiunii materiale a refugiaților agricoli (rurali) deja instalați — punerea în valoare a terenurilor improprii culturii din regiunea Burgas și Petrici — pentru descongestionarea centrelor cu pământ prea puțin.

In afară de aceasta — a avut și are misiunea importantă de a îngriji de plasarea împrumutului în condițiuni economice în vederea desvoltării productivității solului și a puterii de muncă a brațelor refugiaților în vederea înlesnirii transportului

Locuinţă ţărănească din Veria.

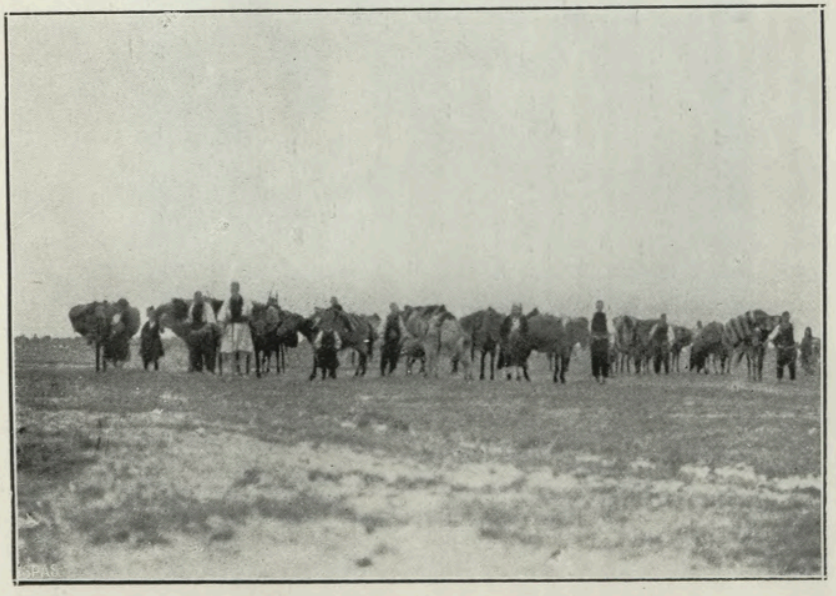

Aromâni nomazi din reg. Seres cari voesc să vină în România.

Aromâni din regiunea Seres.

Aromâni din regiunea Seres în costumul lor naţional.

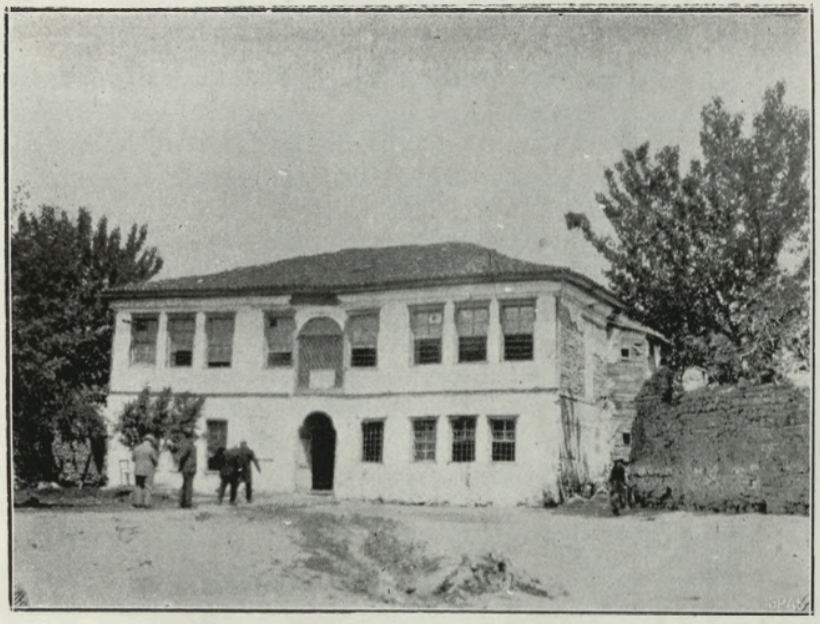

Şcoala primară românească din Vodena (Grecia).

In drum dela Vodena la Salonic pe o porţiune de şosea inundată, unde este nevoie de boi pentru a trage automobilúl.

și traficului, luând în acelaș timp garanții ipotecare și pe gaj pentru sumele avansate, spre a asigura pe bancheri de recuperarea capitalului avansat Bulgariei.

Opera de îndrumare agricolă nu s'a făcut — refugiații fiind răspândiți în insule mici de câte 5 până la 50 familii în mijlocul populației autohtone. In schimb, populația migratorie a refugiaților săraci și lipsiți de orice adăpost a fost fixată pe loc, construindu-se mai mult de 2000 de case, dintre care cele mai multe în regiunea Burgas. In afară de acestea mai sunt astăzi în construcțiune încă 5000 de case, pentru care s'a destinat un fond de 350.000.000 leve.

Lotul mediu acordat unui refugiat bulgar este sub 4 ha. variind după felul culturii și calitatea pământului — cât și pentru motivul de insuficiență de teren.

Vitele și uneltele de muncă s'au dat în natură pe prețul de cost consimțit de refugiat și pe care preț — acesta s'a obligat să-l restitue în întregime în termen de 2-5 ani.

Pentru cumpărarea lor — refugiații merg la târguri de vite și depozite de mașini agricole — își aleg ce le trebue — stabilesc prețul în fața delegatului oficiului economic care plătește în contul refugiatului — acesta doar semnând angajamentul de restituirea banilor.

Pământul împărțit refugiaților a fost dat cu obligațiunea de a-l plăti după un preț ce se va fixa ulterior și care va fi inferior valorii actuale a pământului.

Ratele pentru plata pământului sunt afectate la stingerea împrumutului acordat de Liga Națiunilor.

Ajutoarele primite de un refugiat complect lipsit de mijloace sunt următoarele :

4 ha. de pământ — valoare aproximativă, plătibilă în 40 ani	40.000 leve
1 car	5.000 ,,
1 plug în valoare de	1.500 ,,
2 boi în valoare de	12.000 ,,
Sămânța în valoare de	4.000 ,,

a căror valoare refugiatul se obligă a o restitui în termen de 2—5 ani.

Imprumutul destinat Bulgarilor pentru construirea caselor se ridică la 1.500.000.000 leve. Dobânda nominală este de 7%. Dobânda reală calculată pe baza cursului de emisiune și după scăderea comisionului bancherilor se ridică la 8.36%.

Agricultorul care se împrumută pentru instalare — cu sumele de mai sus, plătește o dobândă de 8,50%, din care 7% reprezintă dobânda nominală a împrumutului — 0,50% reprezintă comisionul băncii agricole care finanțează opera de instalare, iar 1% se rezervă pentru acoperirea creanțelor dubioase.

Titlul definitiv de proprietate pentru lotul de proprietate se eliberează împroprietăritului — după înregistrarea ipotecei pe casă și pământ, în împrumuturile destinate achiziţiunii inventarului agricol se închee un contract autentic de gaj înnaintea notarului comunal.

Construcțiunile de case și drumuri se dau în antrepriză la particulari prin licitație publică. Secarea bălților și indiguirea regiunilor inundabile pentru punerea în valoare a nouilor terenuri se dau de asemenea în antrepriză particulară și sunt finanțate de Oficiul Autonom. Pentru executarea acestor lucrări au fost consultați experți italieni.

Cadastrul terenurilor expropriate s'a făcut de Institutul Geografic al Armatei. După executarea planului general de parcelare și trasarea limitelor pe teren, distribuirea loturilor compuse în genere din 2—3 parcele diferite s'a făcut prin tragere la sorți, după planul general depus la primăria comunei și la Direcțiunea plasării refugiaților.

In regiunile bântuite de malarie în districtul Burgas și Petrici, s'a organizat un serviciu special pentru combaterea malariei.

Institutul Rockefeller la Petrici și Direcțiunea Instalării Refugiaților la Burgas au înființat centre de acțiune cu medici bulgari și agenți sanitari, depozite de chinină a căror activitate a dat rezultatele cele mai frumoase — mortalitatea a dispărut cu desăvârșire, iar procentul bolnavilor a scăzut cu 60-80%.

In rezumat se poate spune că oficiul autonom înființat de Societatea Națiunilor pentru a supraveghia întrebuințarea împrumutului — a izbutit să mărească productivitatea solului, pu-

terea de muncă a braţelor, — mărind solvabilitatea statului bulgar — care a garantat restituirea împrumutului.

SITUAŢIA ROMANILOR DIN BULGARIA

Instalarea refugiaţilor în Bulgaria a înrăutăţit în mod simţitor situaţia minoritarilor şi în special situaţia Românilor macedoneni — crescători de vite.

Incă din toamna anului 1928, o bună parte din păstorii Români — aproape 300 familii — au plecat ca colonişti în Cadrilater.

In momentul de faţă în Bulgaria sunt peste 500 familii de păstori cari aşteaptă cu nerăbdare autorizarea de a fi primiţi în România — întrucât actualmente s'a dispus ca Legaţiunea să-i sfătuiască să nu părăsească localitatea şi să rămână la vetrele lor.

Păstorii originari — în cea mai mare parte din comunele româneşti — altădată înfloritoare ca: Gramostea, Moscopole, etc., după ce acestea au fost distruse, s'au răspândit în ţările vecine Grecia, Turcia, Bulgaria, ducând viaţă nomadă, vara în munţii Radopi, Sila, Vitosani, etc., iar în timpul iernii coborînd cu numeroasele lor turme de oi şi cai în câmpiile Traciei şi până la marea de Marmara.

Ei duceau o viaţă suportabilă până înainte de războiul mondial — plătind taxe de 2 ori pe an, primăvara şi toamna.

Fiind consideraţi ca nefăcând parte din nici una din ţările balcanice — nu erau chemaţi să facă serviciul militar.

După războiul mondial începe o viaţă plină de amar pentru păstorii Români-Macedoneni. Pe de o parte taxele de trecerea frontierii între Turcia şi Bulgaria se măresc de 15—20 ori. Pe de altă parte taxele de păşunat atât în Bulgaria cât şi în Turcia au ajuns la proporţii enorme—în cât plata lor a devenit imposibilă. Pe lângă aceasta în ultimii ani, păşunile statului din munţii Radopi şi Rila au fost restrânse la mai mult de jumătate din întinderea de mai înainte — iar Ministerul Agriculturii şi Domeniilor în fiecare an continuă să restrângă păşiunile sub motiv că trebue plantate cu brazi.

O altă greutate de mare importanţă pe care o întâmpină aceştia din partea autorităţilor bulgăreşti este pentru tinerii

păstori în vârstă de 20—40 ani și cari — conform legii bulgare — urmează să facă muncă obligatorie (Trudovacie) sau să se răscumpere.

Păstorii români însă nu au fost niciodată tratați ca supuși bulgari cu toate drepturile și nu trebuiau să facă trudovăcia, totuși autoritățile bulgare le cere să se răscumpere cel puțin cu câte 10.000 leve fiecare — ceea ce era imposibil pentru majoritatea păstorilor, cari nu dispuneau de aceste sume.

Pentru înlăturarea acestei dificultăți pe baza art. 158 din Tratatul dela Neully tinerii se făceau supuși români și părăseau Bulgaria cu pașapoarte eliberate de Legațiunea Română din Sofia.

In vara anului 1925 Comitetul de aprovizionare al Sofiei a luat cu deasila și continuă încă să ia laptele dela oile Românilor-Macedoneni — pe preț de 5—6 leve kg. pe când pe piață se plătește cu 11—12 Leve.

Pe de o parte sunt chemați la muncă obligatorie tinerii păstori între 20—40 ani — fiind considerați ca supuși bulgari, pe de altă parte, când e vorba să li se recunoască drepturile ce li se cuvin ca supuși bulgari — sunt considerați ca străini — sub denumirea de Caracoceni sau Cuțovlahi — cerându-li-se taxe duble și triple pentru pășuni.

In primăvara anului 1928 păstorilor Români Macedoneni nu li s'a permis să locuiască colibele lor dela Bechița (cel mai mare centru de familii românești care numără peste 150 colibe). Colibele din Caramanda au fost distruse prin foc ca să nu mai rămână picior de Caracocin pe acolo; — colibele dela Sofon au fost distruse de banditi.

In câte și trele aceste localități pășunile au fost reduse la sfert — și vitele expuse să piară de foame dacă Românii nu închiriau pășuni cu taxe mari dela particulari.

Românii stabiliți în Macedonia bulgărească trăesc sub teroarea Comitetului revoluționar macedonean care formând un adevărat stat în stat pe teritoriul Bulgariei supune populațiunea locală la impozite speciale pentru alimentarea fondului acestui Comitet. De fiecare cap de oaie vândută, de fiecare kg. de tutun recoltat și de fiecare kg de cașcaval și de lapte adus în târg, de fiecare metru cub de lemne transportat din munți,

Românii sunt ţinuţi să plătească o taxă în favoarea Comitetului revoluţionar.

In afară de aceste taxe pe care populaţia macedoneană s'a nevoit să le plătească, mai sunt aşa zisele contribuţiuni voluntare tot în favoarea Comitetului revoluţionar — care se ridică la sume enorme proporţional cu averea fiecăruia şi pe care din cauza mizeriei neputându-le achita sunt ameninţaţi cu moartea, deportaţi în munţi, schingiuiţi şi chiar omorâţi. Un tânăr macedonean, supus român, în favoarea căruia intervenise Legaţia Română din Sofia pentru eliberarea dela munca obligatorie, a fost omorît din ordinul Comitetului revoluţionar.

Toate aceste prigoniri au fost comunicate de D-l Ministru Bilciurescu în nenumărate rapoarte Ministerului nostru de Externe.

Din cercetările făcute de noi la faţa locului ne-am făcut convingerea că atât Comitetul revoluţionar cât şi autorităţile bulgare urmăresc cu tenacitate desfiinţarea elementului aromân prin măsuri care ţintesc la sărăcirea acestei populaţiuni şi apoi la isgonirea lui şi aceasta în timpul cel mai scurt.

Ca un exemplu al mentalităţii autorităţilor de Stat bulgare vom cita următorul considerent dintr'o sentinţă a Tribunalului Giumaia din 16 Septembrie 1920 — dintr'un proces între un Român şi o Bulgăroaică:

„...Se admite executarea anticipată a hotărârii întrucât „reclamantul este străin „supus român" ceea ce se constată „din certificatul Nr. 2538 din 10.X.1925 — şi cum în orice mo„ment poate să-şi reducă la minimum patrimoniul său în Ro„mânia unde li se dă pământul Bulgarilor expulzaţi din Do„brogea...".

SITUAŢIA DE FAPT A ROMANILOR IN BULGARIA

Elementul românesc aşezat în Bulgaria în decursul veacurilor, în urma modificărilor teritoriale survenite în urma războaielor balcanice şi a războiului european se găsesc împrăştiaţi pe aproape întregul teritoriu al acestui stat în grupuri care după aşezarea lor geografică pot fi împărţite în şease regiuni.

Românii din regiunea Vidinului. Pe valea Timocului în Serbia şi în regiunea cuprinsă între Dunăre, oraşul Vidin şi

Valea Timocului în Bulgaria trăește o populațiune românească de aproape 180.000 de suflete. Pe teritoriul Bulgariei, micșorat în urma tratatului dela Neuilly care a dat Serbiei un însemnat număr de sate românești, abătând granița dinspre Timoc în favoarea Jugoslaviei, trăește o masă compactă de Români de aproape 70.000 de suflete.

Acești Români, emigrați în Bulgaria din județele din Sudul Olteniei, trăesc în sate curat românești și stăpânesc în deplină proprietate pământul foarte fertil pe care-l posedă.

Satele curat bulgărești precum și satele cu populațiune amestecată sunt foarte puțin numeroase, populațiunea bulgară trăind mai mult în orașul Vidin și în câteva comune învecinate.

Românii din rgiunea Vidinului și-au păstrat neștirbite limba, portul și obiceiurile și rezistă tuturor încercărilor de desnaționalizare puse la cale de Bulgari cu sprijinul școlilor și bisericilor bulgărești. Situațiunea materială a acestor Români este bună și nu există curent de imigrare în România printre ei. Feciorii familiilor de Români mai înstărite vin în țară pentru a-și continua studiile la școlile superioare românești.

Dacă în aceste comune s'ar înființa școli și biserici minoritare românești, s'ar putea menține trează conștiința națională a acestei populațiuni, în mijlocul căreia caută a se infiltra elementul bulgăresc prin toate mijloacele spre a o desnaționaliza.

2.—*Românii din Plășile Rahova, Lvom, Nicopole și Șiștov.* În județele bulgărești dealungul Dunării se găsesc comune românești răslețe, pe alocuri cu o populație curat românească, și de cele mai multe ori o populațiune mixtă, trăind în comune izolate fără școli și biserici românești și mai întotdeauna înconjurați de elemente bulgare șoviniste care-i opresc să vorbească românește, sunt supuși unei desnaționalizări lesne și sigură. Întrebuințarea limbii române de către elevi în școli și de către populația românească în biserici se pedepsește cu amendă de 5 leve în folosul fiscului bulgar.

Societățile patriotice bulgare constituite în vederea luptei în contra agrarienilor și comuniștilor își complectează activitatea, prigonind elementele naționaliste românești. Colonizarea acestei regiuni cu refugiați bulgari veniți din România și Iugoslavia a înrăutățit și mai mult situațiunea Românilor în această regiune a căror desnaționalizare este aproape de neînlăturat.

3. — *Românii macedoneni risipiți în satele și orașele bulgare la Luminița, Peștera Rahitoho, Toreoha, Consdovo și Cepino, etc.*

Familiile românești, trăind în număr restrâns și cu totul izolat în masa elementului bulgăresc fără contact cu Românii din centrele învecinate sunt cei mai amenințați a fi desnaționalizați.

Acest element nu ar putea fi salvat decât printr'o vastă operă de colonizare în România care ar atrage în țară toate aceste familii dornice de a părăsi teritoriul bulgăresc și a căuta un traiu mai bun în altă țară.

4. — *Românii păstori nomazi din munții Pindului, Rila și Rodopi.* Situațiunea materială a păstorilor Români Macedoneni din munții fostei Macedonii turcești a devenit dela război încoace foarte precară.

Creiarea de noui frontiere dealungul munților Macedoniei impune pe aceste populațiuni nomade la plata unor impozite grele ori de câte ori încearcă să treacă granița spre a căuta pășune în șesurile Macedoniei grecești sau Traciei Orientale.

Neavând locuințe stabile și locuind în corturi sau colibe de scânduri demontabile, ei sunt excrocați de organele administrative bulgărești și jefuiți de bandele bulgare înarmate care cutreeră munții sub directiva Comitetului revoluționar macedonean.

Această populațiune ar dispune astăzi de aproape 120.000 capete de vite și 8.000 de cai și e gata să-și vândă acest avut și să emigreze în România. Numărul celor cari se găsesc în această situațiune ar fi de aproape 500 familii.

5. — *Românii din Giumaia de sus.* Orașele Petrici și Giumaia locuite înainte de o populațiune turcească compactă, s'au transformat în orașe bulgărești, după plecarea refugiaților Turci în Tracia și Asia Mică, prin instalarea refugiaților Bulgari veniți din ținuturile Macedoniei trecute astăzi în stăpânirea Serbiei și Greciei.

Populațiunea aromână din orașul Giumaia era înainte de război de aproape 300 familii.

Astăzi colonia aromână din acest oraș s'a redus la 70—80

familii, Unii Aromâni au devenit supuși Români în baza art. 158 din Tratatul dela Neuilly, cei mai mulți rămânând supuși Bulgari. In Giumaia de Sus există o școală și o biserică românească, înființată de Statul Român și întreținute din bugetul Statului Român .

In toamna trecută în lunile Octombrie și Noembrie au imigrat în România din Giumaia 20 familii. Intre cei rămași astăzi în acest oraș se pot număra vre-o 10 familii cu oarecare avere, oameni înstăriți cari ar pleca imediat dacă autoritățile bulgare le-ar da voe să-și desfacă avutul în condițiuni normale.

Școala și biserica înființate în acest ținut de către guvernul român nu pot împiedica dispariția elementului românesc prigonit în mod neomenos de autoritățile bulgare și de Comitetul revoluționar macedonean care-și are sediul în acest oraș, iar existența acestei școli și biserici constitue un argument al propagandiștilor Bulgari în străinătate pentru a susține că ei respectă drepturile minorităților etnice din Bulgaria și a cere ca și minoritățile bulgare din Serbia, Grecia și România să aibă dreptul de a avea școli minoritare.

Este destul să amintim aci că Bulgarii posedă în România 9 școli primare, 1 gimnaziu și 3 biserici, în timp ce noi nu avem în Bulgaria decât 2 școli primare și 1 gimnaziu.

6. — *Românii din Sofia.* Românii Macedoneni aflători în Sofia sunt constituiți în colonie românească având o școală primară, un gimnaziu și o biserică; parte din ei sunt supuși Români, iar parte sunt supuși Bulgari.

Fiind sub scutul Legațiunii și Consulatului din Sofia și având școală și biserică ei nu sunt supuși bulgarizării, decât într'o măsură foarte mică, iar situațiunea lor materială fiind bună nu cer să emigreze și se pot dispensa de ajutorul Statului în cazul când s'ar hotărî să se strămute în România.

După statisticele întocmite de Președintele Comunității Românești din Sofia, d-l Ghiula Mila, au imigrat în România în toamna anului 1928, și primăvara anului 1929, 557 familii cu 2355 suflete, din regiunile Rodopi și Giumaia.

Vor urma în cursul verii și'n toamna anului curent să emigreze Românii Macedoneni din următoarele comune :

Păstori din Rila	35	familii cu	120	suflete
„ „ Samocos	50	„ „	200	„
„ „ Bachița	80	„ „	300	„
„ „ Tregmaniță	10	„ „	50	„
„ „ Batac (Peștera)	150	„ „	800	„
„ „ Ceaconița-Ciflike	40	„ „	200	„
Păstori actualmente nestabiliți	300	„ „	1000	„
Aproximativ total. . .	565	familii cu	2575	suflete

După rectificările ce trebue aduse datelor statistice bulgare făcute de Legațiunea noastră din Sofia, populațiunea de limbă română din Bulgaria, inclusiv regiunea Vidinului s'ar ridica la 120.000 suflete.

SITUAȚIUNEA GENERALĂ IN JUGOSLAVIA

In Serbia reforma agrară a avut ca scop, nu instalarea de refugiați din alte țări, ci rezolvarea unei probleme sociale și agrare prin formarea noului Stat Sârbo-Croato-Slovean după urma vechiului sistem de proprietate în special în nouile ținuturi alipite vechii Serbii unde regimul proprietății era mai bine organizat. Pe lângă aceasta un al doilea scop a fost acela de a descongestiona regiunile suprapopulate din ținuturile alipite și de a se popula și sârbiza regiunile cu minorități mai compacte și populație sârbă mai rară. In acelaș timp a mai avut și scopul pur național de a expropria într'o masă oarecare proprietățile elementelor minoritare în favoarea elementelor pur jugoslave.

Aici exproprierea s'a făcut pe ținuturi minimum dându-se dela 50 la 100 ha și maximum 300 ha în total și cu dreptul pentru comisiunile de expropriere de a lăsa „un supra maximum" de proprietate de 500 ha, în cazul când ar exista o industrie agricolă, aceasta sub rezerva ratificărilor autorităților naționale.

In regatul Sârbo-Croato-Slovean există două feluri de reformă agrară, unul pentru partea de Nord și celălalt pentru partea de Sud a Jugoslaviei.

In partea de Nord existând proprietăți latifundiare aparținând în mare parte minoritarilor și mai puțin populațiunii sârbești locale, s'au expropriat aceste latifundii până la maximum 520 jug. pământ arabil, pentru acei ce-și munceau pământul singuri, iar pentru absenteiști și cei ce nu-și munceau pământurile

singuri până la 100 jug. Aceste terenuri au fost date în arendă forțată pe termen de 1 an localnicilor și coloniștilor aduși din alte părți. Acest termen fiind insuficient, printr'un decret-lege s'a prelungit pe 4 ani, care, după expirare s'a mai prelungit încă pe 4 ani, actualmente lucrându-se la legea pentru împroprietărirea definitivă. Singurele terenuri destinate pentru locuri de casă au fost date arendașilor, îndreptățiților la împroprietărire cu obligațiunea de a-și construi case. In regimul reformei agrare în Serbia de Sus există o lege specială care nu este obligatorie pentru regiunea de Nord, deoarece aici neexistând mari proprietăți agricole, mai mult pășuni și păduri, împroprietărirea localnicilor și a coloniștilor aduși din ținuturile alipite suprapopulate s'a făcut pe terenurile ce aparțineau statului, pe vastele proprietăți turcești abandonate, pe proprietățile confiscate dela minoritari ale căror drepturi de proprietate n'au fost recunoscute.

In această categorie intră și o parte din Românii-Macedoneni, proprietari de pământuri și în special de munți din Macedonia Sârbească.

Munții și pământurile cumpărate de Românii Macedoneni dela Turci au fost confiscate de autoritățile sârbești, iar actele lor de proprietate au fost strânse și trimise la Belgrad sub pretextul că urmează a fi verificate. In urma acestor confiscări starea Românilor din această regiune îngreuindu-se în mod îngrijitor, presa sârbească s'a sesizat de situațiunea nenorocită a acestor oameni, iar guvernul sârbesc s'a văzut obligat să dea dispoziții ca terenurile disponibile să fie restituite vechilor proprietari. Pământurile ce s'au dat înapoi Românilor Macedoneni din această regiune sunt cu totul improprii pentru cultură. Munții pe care-i stăpâneau cu acte de proprietate în regulă n'au fost însă restituiți, așa încât populațiunea aromânească localnică este silită să plătească taxe de pășunat foarte grele, pentru a avea acces în propriii săi munți.

Cu prilejul aplicării reformei agrare în Macedonia sârbească s'a statornicit în principiu că nu sunt îndrituiți la împroprietărire decât locuitorii de origină sârbească.

Starea economică a populațiunii aromâne din Serbia este foarte precară, așa încât curentul de emigrare în România si-a găsit origina în suferințele îndurate de această populațiune dela aplicarea reformei agrare încoace.

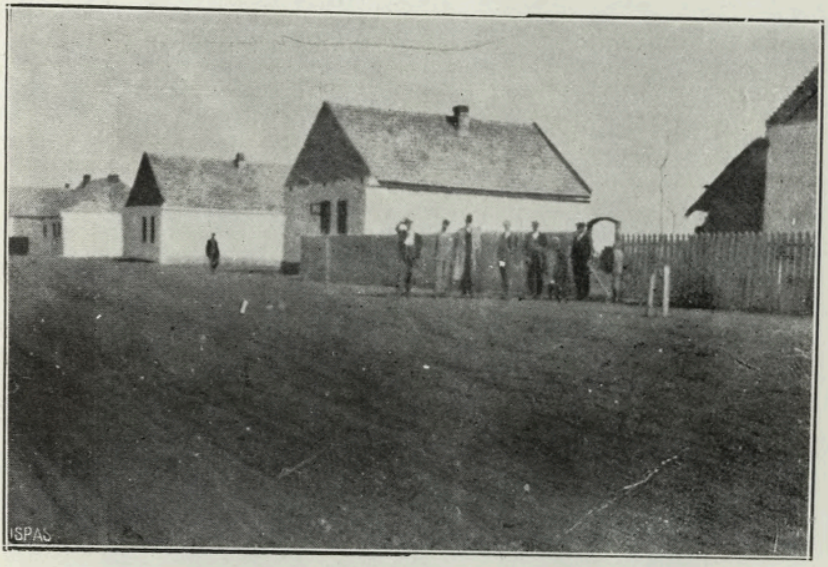

Case de coloniști din Bulgaria.

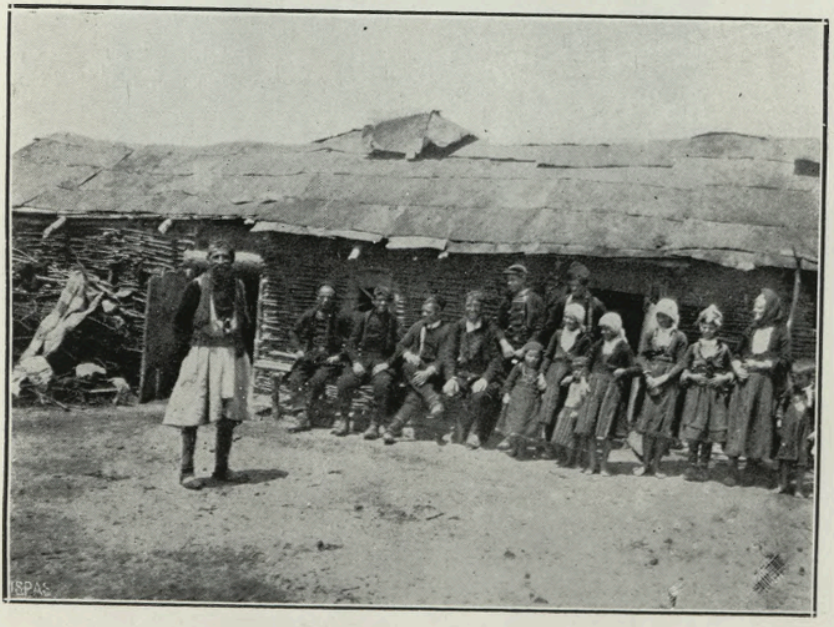

Aromâni din Bulgaria și colibele lor din munți.

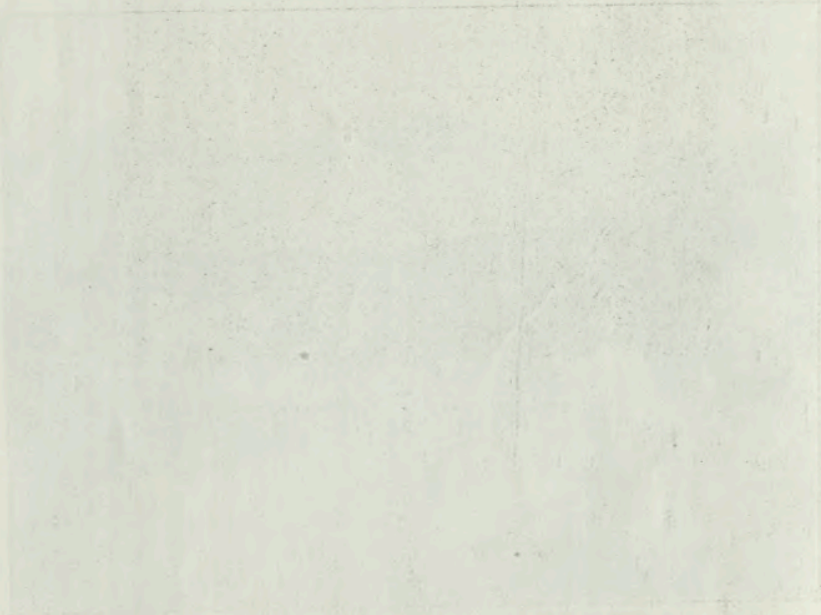

Colibele Aromânilor din munţi din reg. Samacovo (Bulgaria).

Un funcţionar bulgar din Samacovo ne împiedecă de a vorbi cu Aromânii din munţi.

Aromâni din regiunea Samacovo (Bulgaria).

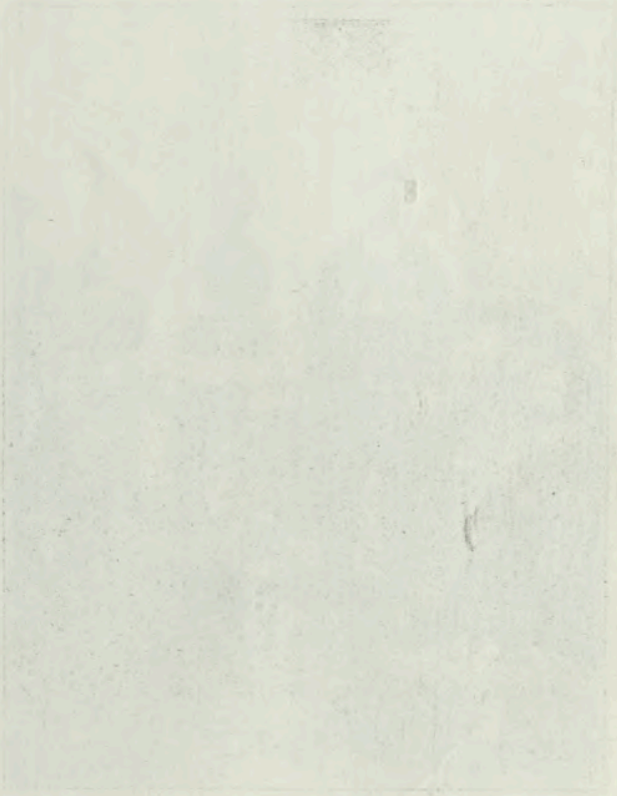

D-l Ghiulamila, președintele comunității, la colibele Aromânilor din munți.

Fete aromâne în munți la colibe.

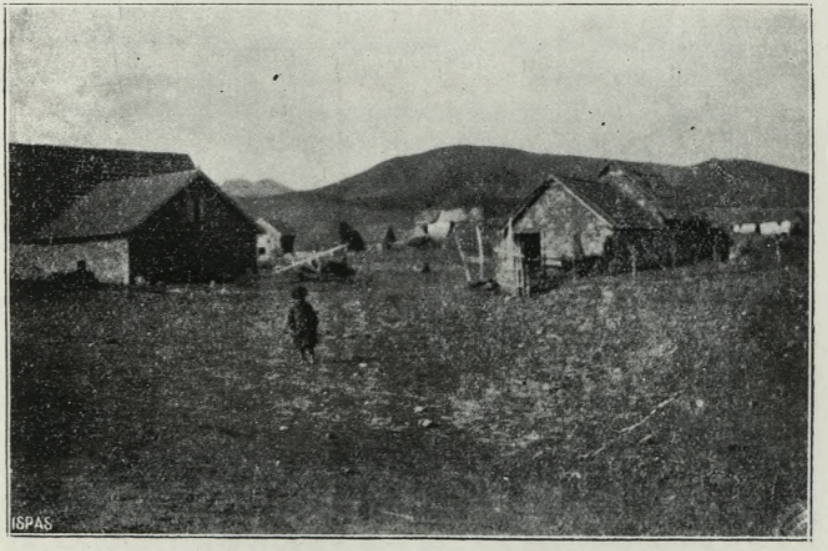

Case de coloniști din Serbia.

Curentul de emigrare este încă foarte slab, din pricină că acești oameni nu au intrat în contact cu căpeteniile fraților lor din Grecia, cari au creiat acolo un curent de migrare în România, care depășește și greutățile reale ale populațiunii locale. Există până'n prezent numai 70 de cereri nominale, dar este de prevăzut că în cazul când s'ar deschide poarta imigrării, un foarte mare număr din Aromânii acestei regiuni s'ar grăbi să-și vândă puținul lor avut spre a veni în România.

Cele 70 de familii despre care am vorbit mai sus având aprobarea în principiu de a imigra în România și-au desfăcut avutul și așteaptă autorizațiunea de plecare.

GREUTAȚILE SUFERITE DE AROMÂNI IN TRECUT ȘI STAREA LOR ACTUALĂ DIN MACEDONIA SÂRBEASCĂ

Odată cu prăbușirea statului turcesc începe declinul moral și material al populațiunii aromâne din Serbia. Imprejurările care au contribuit la decăderea elementului românesc sunt următoarele :

1. Desmembrarea Macedoniei între cele patru state vecine: Albania, Grecia, Serbia și Bulgaria.

2. Internarea Românilor Macedoneni urmată de prădarea și distrugerea comunelor lor.

3. Acapararea școlilor și bisericilor române din Macedonia Sârbească de către autoritățile școlare și bisericești jugoslave și oprirea redeschiderii lor, în ciuda principiului de autonomie școlară și bisericească, recunoscută prin Tratatul de pace dela București.

4. Dislocarea și răspândirea Românilor Macedoneni în diferite centre la care se adaugă emigrarea multora dintre ei în țară la noi și'n alte țări. Inainte de război în Macedonia sârbească funcționau 32 de școli primare, 10 biserici românești, un liceu complect și o școală de fete profesională la Bitolia ; numărul școlarilor se ridică la 8000 de elevi. Prin intervențiuni stăruitoare și proteste energice pe lângă guvernul din Belgrad s'a îngăduit menținerea bisericii române din Bitolia, unde se oficiază slujba în limba română și localul liceului, care nu funcționează.

Răsboiul a produs o adâncă schimbare în compunerea comunelor românești din Macedonia Românească. O mulțime de

Aromâni din Bitolia şi împrejurimi au plecat stabilindu-se în Florida, Salonic, etc., în locul cărora au venit alte familii de prin comunele româneşti de prin apropiere, prădate sau distruse de armatel bulgare.

Familii din comuna Beaga s'au stabilit la Struga şi Ohrida iar la Scopia s'au stabilit foarte multe familii din Crușova şi aşa mai departe. Aşa dar, numărul populaţiunii româneşti de prin comunele locuite de ei s'a micşorat şi actualmente, după datele statistice cele mai recente, ar fi după cum urmează :

1. — Bitolia . . .	1200	familii	6000 sufl.	3 şcoli primare o biserică 1 liceu, o şcoală normală 1 şcoală primară
2. — Târnova . .	20	„	100 „	
3. — Magarova .	30	„	150 „	1 şcoală primară
4. — Nicopole . .	20	„	100 fârş.	
5. — Moloviste . .	140	„	700 sufl.	2 şcoli primare 1 biserică
6. — Gopeş . . .	110	„	550 „	2 şcoli primare 1 biserică
7. — Reona . . .	70	„	350 „	
8. — Iancoveti . .	15	„	75 „	1 şcoală primară
9. — Istoc . . .	40	„	200 „	1 „ „
10. — Ohrida . . .	45	„	225 „	2 şcoli primare 2 biserici
11. — Struga . . .	40	„	200 „	1 şcoala primară
12. — Beala de Jos	100	„	500 „	1 şcoală primară
13. — „ „ Sus	25	„	125 „	1 „ „
14. — Perlepe . .	15	„	75 „	1 „ „
15. — Crușova . .	500	„	2500 „	3 şcoli primare 1 biserică
16. — Ghevghieli	20	„	100 „	1 şcoală primară 1 şcoală
17. — Veles . . .	80	„	400 „	1 biserică
18. — Scopia . . .	40	„	200 „	1 şcoală 1 biserică
19. — Cumanova .	35	„	175 „	1 şcoală 1 biserică
20. — Cociani . .	25	„	125 „	1 şcoală 1 biserică
21. — Cicevo . .	30	„	150 „	1 biserică
22. — Gostivani .	15	„	75 „	
23. — Fetovo . . .	40	„	200 „	1 şcoală primară
24. — Prispeni . .	75	„	375 „	1 „ „
25. — Fcrizovichi .	25	„	125 „	1 „ „
26. — Huma . . .	—		—	1 „ „ 1 biserică
27. — Lipopelţi . .	—		—	1 şcoală primară
28. — Palanca . .	—		—	1 „ „
Total . .	3115	familii	15575 suflete	

In aceste cifre aproximative sunt cuprinşi şi Aromânii aşa zişi Grecomanii de odinioară.

Ocupaţiunea de căpetenie a Românilor de prin oraşe este comerţul şi mica industrie, iar îndeletnicirile de căpetenie ale Românilor de prin comune este creşterea vitelor şi chiragilâcul.

Românii orăşeni, de teama prigonirilor, nu manifestă sentimente naţionale şi caută să-şi facă rosturile în locurile unde se găsesc fără a căuta o mântuire într'o imigrare, despre care nimeni nu le-a vorbit până acum. Lăsaţi în situaţiunea aceasta ei vor fi după câteva decenii desnaţionalizaţi pe nesimţite, prin mijloacele întrebuinţate de organele administrative sârbeşti.

Cei mai apropiaţi de ideia emigrării în ţară sunt crescătorii de vite şi'n primul rând Aromânii periholiaţi dela Istoc, cărora li s'a luat muntele unde păşunau turmele lor şi nu li se permite a locui în comuna lor care se găseşte aproape de graniţă.

De asemenea apropiaţi pentru ideia emigrării în ţară sunt şi Românii fârşoraţi pripăşiţi în regiunea Ohrida.

Asupra situaţiunii Aromânilor din Albania menţionăm numai următoarele informaţiuni culese în timpul călătoriei noastre în Jugoslavia, Bulgaria şi Grecia :

In toată Albania există o populaţie de circa 50.000 de Aromâni, cari îşi păstrează încă limba strămoşească.

Dintre aceştia circa 35.000 sunt în massă compactă în regiunea Muzachia, cu centre importante aromâneşti: *Fieri, Luşna, Gradiştea şi Carbunara.*

Restul sunt înspre regiunea Corcea, unde avem următoarele centre şi sate locuite exclusiv (sau aproape) de Aromâni.

Corcea, 500 familii aromâneşti
Dişniţa 60 „ „
Şipsca 50 „ „
Moscopole (Celebrul centru cultural din Balcani, înfloritor prin secolele 15—16 şi 17-lea, distrus sub Ali-Paşa, are astăzi aproape 200 familii).
Lunca 60 familii aromâneşti
Grabova 80 „ „
Nicea 60 „ „
Boboştiţa 60 „ „

şi cătunele Bitcuchi, Drenova, Lubonia şi Boria.

In afară de aceste localităţi cu populaţie exclusiv româ-

nească (afară de Corcea), mai întâlnim masse importante de Aromâni în centrele: Tirana, capitala Albaniei, Durazzo, Elbasau, Berat și Valona.

Se ocupă cei mai mulți cu păstoritul și sunt meseriași printre ei. Deasemenea în porturile Valona și Durazzo precum și în celelalte centre mai importante se găsesc comercianți cu vază.

Din întreaga populație din Albania n'ar emigra decât maximum încă 150—200 familii.

CONCLUZIUNI

In urma împărțirii Macedoniei și Traciei între Statele succesorale ale fostului Imperiu Otoman, în urma schimburilor de populațiuni între Grecia, Turcia și Bulgaria și a înfăptuirii reformei agrare în întreaga peninsulă Balcanică pe baze naționaliste, Statele balcanice sunt astăzi constituite pe baze etnice solide, urmărind validarea unității lor naționale prin întărirea elementelor de aceeași origină etnică și prin desnaționalizarea sau îndepărtarea elementelor minoritare, care mai subsistă în limitele granițelor teritoriale.

In mijlocul acestui proces de integrare națională, elementul român macedonean, împrăștiat în grupuri răslețe, pe teritoriile a patru țări diferite, lipsit de sprijinul moral al unui ideal național realizabil, merge cu pași repezi către o asimilare completă în massa etnică a populațiunilor în mijlocul căreia trăește. In regiunile unde populațiunea de origină românească trăește în massă compactă, procesul de asimilare în massa etnică înconjurătoare este foarte lentă și în această situațiune privilegiată se găsesc numai Aromânii din Pind și Românii din valea Timocului.

Soluțiunea ce urmează a se da chestiunii emigrării Aromânilor din Peninsula Balcanică, în România, trebuie să țină seama de faptul că atât împrejurările economice cât și politica statelor balcanice dela război încoace, urmăresc cu tenacitate desnaționalizarea elementelor alogene, din sânul lor și că elementul român macedonean, este cel mai expus unei asimilări repezi și totale.

Din punct de vedere politic, existența elementului aromân în peninsula Balcanică nu a adus României, atât în timpul războaielor balcanice, cât și în timpul războiului european ,nici un folos apreciabil și politica așa zisă a „cuiului lui Pepelea", nu a dat roadele pe cari unii dintre oamenii noștri politici le-au scontat. Nu se poate ști care vor fi conjuncturile politice în viitor, însă este incontestabil că în urma constituirii statelor balcanice pe baze etnice unitare și naționaliste și a slăbirii continue și fatale a vitalității Aromânilor din Balcani, politica de a întreține fermentul unei agitațiuni politice românești de o nuanță românească națională nu ne poate creea decât neajunsuri, în raporturile noastre politice cu statele balcanice.

Din punct de vedere economic existența unor elemente de origină românească în centrele de activitate economică din întreaga peninsulă balcanică poate fi de cel mai real folos pentru expansiunea comerțului exterior al României. Dacă ținem seama de calitățile excepționale în materie comercială ale Românilor macedoneni, și de împrejurarea că dânșii cunosc aproape toate limbile vorbite în Orient și obiceiurile populațiunilor în mijlocul cărora au trăit, putem afirma cu toată tăria, că ei pot deveni cei mai buni pionieri ai expansiunii noastre comerciale în Orient.

Pentru a atinge acest țel, este nevoe ca ei să devină cetățeni leali ai țărilor în care trăesc și noi să-i considerăm ca atari, căutând a întreține la ei, prin școli minoritare organizate după modelul școlilor minoritare din România, conștiința originei etnice românești care ne leagă de ei. Iar pentru a-i atrage în sfera de influență a intereselor economice românești, este nevoie să dăm precădere acestui element, în toate întreprinderile care deservesc comerțul de export și de import al României cu țările balcanice.

Această politică nouă va trage de partea noastră toate elementele aromâne înstrăinate, care în unele regiuni ating proporția de 90% și ele vor veni cu atât mai multă grabă cu cât vor fi atrași de interese economice actuale, de conștiința unei afinități de rasă încă trează și de convingerea că lucrează în favorea unei apropieri de România, rămânând mai departe supușii leali și credincioși ai țărilor unde trăesc.

*

Din punct de vedere românesc avem datoria să primim în țară pe acei mai nenorociți dintre ei, pe cari o situațiune economică nenorocită și o propagandă vinovată i-a determinat să-și vândă avutul și cari astăzi așteaptă cu înfrigurare încuviințarea de a veni în România.

Numărul lor este de aproximativ 2000 familii în Grecia, 500 familii în Bulgaria și 100 familii în Jugoslavia. Aducerea lor constitue o operă de asistență națională și urmează a fi soluționată fără întârziere, independent de deslegarea ce se va da problemei macedo-române în ansamblul ei.

Față de ei, nu trebue să luăm nici un fel de angajament prealabil, spre a nu alimenta curentul de emigrare cu făgăduieli primejdioase. Cei cari nu pot fi împiedicați de a pleca trebue aduși după un plan de emigrare și colonizare dinainte întocmit, a cărui punere în aplicare să înceapă cel mai târziu în toamna anului acesta sau în primăvara anului viitor, și să fie continuată metodic, pe o perioadă de 10—15 ani.

Planul urmează a se trasa atât pentru colonizarea elementului macedonean pe tot cuprinsul țării și pentru intensificarea penetrațiunii noastre economice în Peninsula Balcanică cu ajutorul elementului românesc macedonean, constituit în minoritate etnică distinctă dar leală față de țările în care va trăi. Acest plan trebue urmărit în executarea lui pe un lung șir de ani, sub continua supraveghere a unei direcțiuni unitare.

———<:::>———

CUPRINSUL

Pag.

Către cetitor 3

Situația Românilor Macedoneni din Iugoslavia, Grecia și Bulgaria și chestia colonizărilor în România . . . 5

A) Așezarea geografică și felul de viață al Românilor Macedoneni 6

I Așezarea geografică 6

II Felul de viață al Aromânilor în Grecia . . . 9

Constituirea în comunități școlare și religioase . . . 9

B) Instalarea refugiaților în Grecia 10

C) Primele emigrări de Români Macedoneni în România 14

D) Situațiunea emigrării în momentul cercetărilor noastre la fața locului 16

Concluziuni 24

Situațiunea Românilor Macedoneni din Bulgaria . . . 25

Situația de fapt a Românilor în Bulgaria 31

Situațiunea generală în Iugoslavia 35

Aromânii în trecut și starea lor actuală din Macedonia sârbească 37

Concluziuni 40

BIBLIOTECA MUNICIPALA
— CLUJ —